

MEMÒRIA SOBRE L'ADQUISICIÓ D'UN RELLEU DEL RETAULE DE SANTA MARIA DE CASTELLÓ DE FARFANYA AMB L'ENTERRAMENT DE L'APÒSTOL SANT ANDREU, DE BARTOMEU DE ROBIÓ

El senyor Jesús González del Yerro, com a representant de l'empresa Enebro Gris, SL, ha ofert al Departament de Cultura l'obra següent:

Objecte: Relleu del retaule de Santa Maria de Castelló de Farfanya
Títol: *Enterrament de l'apòstol Sant Andreu*
Autor: Bartomeu de Robió
Datació: segle XIV
Tècnica: Pedra calcària
Mesures: 47 x 62 x 9 cm

Historia i context de les obres

Es tracta d'un relleu del retaule de l'església de Santa Maria de Castelló de Farfanya que mostra l'escena de l'enterrament de Sant Andreu esculpida per Bartomeu Robió. D'aquest retaule de l'església de Santa Maria de Castelló de Farfanya en tenim constància per la publicació d'Agustí Duran de 1932 *Els Retaules de Pedra* on es donen a conèixer els tres retaules que es trobaven a la ja esmentada Església.

Els tres retaules existents que Duran exposa en el seu primer volum, el major, dedicat a la Mare de Déu es troba in situ a l'església i al Museu de Lleida es custodia el retaule consagrat a Sant Nicolau i a Santa Úrsula. En l'estudi d'aquests dos retaules, Duran va veure que els elements es barrejaven amb els d'un tercer moble que tenia Sant Andreu per titular i que després del conflicte de la Guerra Civil van acabar al mercat antiquari. De fet, es conserva la trajectòria de vuit dels relleus figurats de diferents episodis del martiri i enterrament de Sant Andreu. Sis d'ells van anar a parar a Santander i Bilbao, en mans d'un col·leccionista als anys 50 però dos d'ells van retornar a Catalunya als anys 60, conservant-se al Museu Frederic Marès la imatge titular de l'apòstol l'any 1969. L'any 1984 el relleu culminant del cicle va ser adquirit pel MNAC. El relleu de la *Vocació de Sant Andreu* va ser venut per la casa de subhastes Christie's l'any 1987 i l'*empresonament de l'apòstol* formava part del catàleg de la Galeria d'Art Manuel Barbié a Barcelona però finalment adquirit per la Diputació de Barcelona el 2009. Finalment, el relleu que correspon a *Sant Andreu davant d'Egees* manté la seva ubicació a Còrdova, al Palau de Viana.

L'escena que es descriu en aquesta memòria de l'*enterrament de Sant Andreu* i que es conserva en molt bon estat, és el colofó dels cicles hagiogràfics que es despleguen als retaules de pedra avançat el Tres-cents, tant a les ciutats com als seus contorns on va ser recurrent, acreditant-ho amb el retaule major de Sant Llorenç de Lleida així com amb mobles coetanis i posteriors.

Al seu llibre, Duran hi va incorporar un dibuix amb la hipotètica ordinació dels elements que havien conformat aquest moble. D'acord amb aquesta proposta, del tot plausible, hauria comprès quatre relleus historiatats per banda, la imatge central amb la peanya que la sustentava, i tots els accessoris que són usuals en el coronament dels retaules lleidatans coetanis.

L'autor de la peça, Bartomeu Robió, va ser considerat inicialment com un mer continuador de l'escultor Jaume Cascalls, va assolir l'estatus d'artífex autònom i dotat d'una singular personalitat artística. Robió va ser el responsable de la monumentalització del retaule de pedra, amb les característiques italianitzades que estan presents a la denominada "escola de Lleida". El moble va ser desmantellat al voltant de l'any 1749 i només en perviuen quatre relleus que es custodien al Museu de Lleida (Pentecosta i Grup de Quatre Apòstols, al Museu de San Francisco (Reprovació d'Adam i Eva) i al Museu Goya de Castres (un dels Reis Mags).

És gràcies a aquests retaules que coneixem la cal·ligrafia de Robió i per tant podem ampliar el seu catàleg en què es destaca el retaule de Sant Llorenç, encara *in situ*. Aquest moble és paradigmàtic per l'evolució dels retaules de pedra catalans ja que per mitjà dels elements de fàisó arquitectònica incorporats al seu coronament, i a la potència volumètrica de les figures que decoren els muntants i protagonitzen els relleus historiatats, el seu disseny assoleix una magnitud monumental inèdita fins aleshores en aquest domini artístic.

Atès l'interès de l'obra, es creu convenient adquirir-la per tal que passi a formar part del fons patrimonial de la Generalitat de Catalunya. L'adquisició compta amb l'informe favorable de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya, així com el seu preu, que es pot considerar del tot raonable.